

apă, ferit de îngheț, pentru umplerea butoaielor de stins incendii în oricare anotimp (Fig. 534).

Comparând construcția cu o fotografie din anul 1935, aceasta a cunoscut puține modificări în ultimii ani, doar că din cele două boxe aflate în aripa stângă s-a făcut una cu o singură ușă, pentru o mașină de intervenție mai mare. Remiza veche a fost construită pe un teren al bisericii romano-catolice, în anul 1889, în locul uneia mai vechi, care a fost dărâmată prin anul 1870. Din monografia comunei aflăm din ce utilaje consta dotarea formațiunii de pompieri din Grabaț, precizându-se uneori și anul în care au fost achiziționate: o pompă de refulare trasă de doi cai, un butoi din stejar pentru apă, mobil, cu o capacitate de circa 1000 l, pompă de absorbție și refulare (1900), o pompă („Landfahrspitze”), un car pentru ustensile marca Köhler, o pompă de absorbție și refulare („Druckabprotzspritze”) din anul 1928.

Un centru rural din Banatul de Câmpie cu tradiție în lupta pentru prevenirea și combaterea incendiilor este **Jamu Mare**. Remiza de pompieri face, pe o stradă laterală, corp comun cu primăria. Și aici s-a impus, la un moment dat, necesitatea înlocuirii unei uși de garaj cu una mai mare; în rest, REMIZA PSI a păstrat arhitectura originală (Fig. 535 a). Atelajele din prima fază de dotare a remizei s-au păstrat în bună parte, fiind expuse în fața primăriei, într-o stare de conservare bună. Aici se poate vedea o cisternă din tablă montată pe o trăsură hipo cu șasiu din lemn, pe care se află lada de scule ce servește ca banchetă pentru servanți (Fig. 535 b), o saca, constând dintr-un butoi cu doage montat

Fig. 535 a – c. Jamu Mare (jud. Timiș). a) Remiza PSI făcând corp comun cu Primăria; b - c) Atelaje de pompieri expuse îngrijit în fața Primăriei, cisterne din tablă de oțel și butoi din doage de lemn pe trăsură hipo

Fig. 535 d – e. Jamu Mare (jud. Timiș). d - e) *Pompa manuală detașabilă pe cărucior cu două roți și mai multe plăcuțe de fabricație* (Foto: 2013)

tot pe șasiu și cu o ladă identică de scule (Fig. 535 c) și o pompă manuală detașabilă de căruciorul cu două roți ce se trage de o oiște metalică (Fig. 535 d). Se pare că una din cele două plăcuțe cu marca de fabricație, turnate din același metal, provine de la un alt exemplar din dotarea remizei. Încă n-am reușit să identificăm firma MAGYAR SZABADALOM – OSZTRÁK SZABADALOM (adică maghiară și austriacă), și nici nu ne putem explica cum pentru același model apar două plăcuțe indicând ani diferiți de fabricație (Fig. 535 e). Exact aceeași situație inexplicabilă am întâlnit-o și la pompa de la Vermeș (jud. Bistrița-Năsăud) (vezi, supra, p. 324).

Remiza de pompieri și Muzeul Pompierilor „Florian” din Jimbolia.

Cea mai vestică localitate din țară, cu o puternică tradiție agrară și industrială, este Jimbolia, care, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a cunoscut nu numai o dezvoltare uimitoare pe plan economic, ci și pe plan urbanistic. Acești factori au impus înființarea în anul 1875 a primei formațiuni de intervenții în caz de incendiu, sub denumirea „Reuniunea Pompierilor Voluntari”. A fost ales ca președinte baronul Andreas Cserkonics, iar funcția de comandant i-a fost încredințată lui Georg von Duffaud. Cum s-a arătat mai sus, pentru perfecționarea activității acestei structuri s-au elaborat „Regulamente” încă din anii 1878 și 1882, care pot fi văzute în Muzeul Pompierilor „Florian” din Jimbolia, înființat în anul 1992 cu ajutorul Primăriei și al Muzeului Banatului din Timișoara (Fig. 536).

Fig. 536. Jimbolia (jud. Timiș). Muzeul „Florian” înființat în turnul și în remiza Asociației Pompierilor Voluntari în anul 1992 (Foto: 2012)

Fig. 537 a - e. Jimbolia (jud. Timiș). *Pompe de stins incendii și alte atelaje de pompieri din Muzeul „Florian”*: a – c) *Cele două modele de pompe manuale tip „Knaust”*; d) *Scară culisabilă din lemn pe atelaj tras de cai*; e) *Vitrina cu diferite tipuri de căști și cupe dobândite de formațiunea de pompieri* (Foto: 2012)

Muzeul Pompierilor „FLORIAN”, organizat în încăperile remizei și a turnului, reprezintă un punct de atracție pentru mulți vizitatori, dar și pentru persoane care își manifestă dorința și disponibilitatea de a deveni membri voluntari ai acestei structuri.

De-a lungul timpului formațiunea a fost dotată cu diverse utilaje de intervenție, cum ar fi cele două pompe acționate manual tip „KNAUST” (model 1890), montate pe trăsură hipo cu suspensie pe arcuri foi și cu un șasiu metalic întâlnit prima dată la acest model. Șasiul nu se sprijină direct pe cele două osii, ci numai pe osia din spate, pe care se află platforma cu bazinul de apă și pompa. Această platformă este legată cu osia din față prin intermediul unui cadru metalic arcuit, având (probabil?) funcția atenuării greutății atelajului. La acest model tamburul cilindric pentru furtun (vârtelnița) este montat sub bancheta servanților (Fig. 537 a – c). Din vechea dotare a formației de

pompieri voluntari din Jimbolia mai sunt expuse în remizele care servesc ca anexă a muzeului și motopompa tip „**Rosenbauer**” (model 1930), o trăsură motopompă (model 1935) și o scară culisabilă din lemn pe atelaj tras de cai (model 1925) (Fig. 537 d). În expoziția pavilionară se păstrează, în afara regulamentelor amintite, și diverse accesorii de intervenție specifice perioadelor respective, fotografiile istorice și coifuri de intervenție începând cu anul 1880, care se deosebesc între ele după „funcția” deținută de pompierul voluntar, precum și diferite cupe sau alte „trofee” dobândite de formațiunea din Jimbolia (Fig. 537 e). Dorim să scoatem în evidență, ca fiind un exponat distinct, pictura pe pânză realizată de artistul grafic amator F. Beiker, reprezentând o intervenție pentru stingerea unui incendiu în Jimbolia, în care apare și turnul vechi al pompierilor, cunoscut numai din fotografii (Fig. 538 a). Deasupra acestei scene, în care sunt prezentate mașini de intervenție relativ moderne, este înscrisă deviza pompierilor, în limba germană: „Gott zur Ehr - Dem Nächsten zur Wehr“ „**În onoarea lui Dumnezeu – în apărarea aproapelui**” (Fig. 538 b).

Nu este exclus ca această reprezentare să facă aluzie la marele incendiu din anul

Fig. 538 a – b. Jimbolia (jud. Timiș). Vechiul turn al Pompierilor. a) Carte poștală ilustrată din jurul anului 1900; b) Pictură în ulei pe pânză cu reprezentarea turnului în timpul unui exercițiu sau incendiu (Foto: 2012)

Fig. 539. Jimbolia (jud. Timiș). *Statuia Sfântului Florian închinată patronului religios al pompierilor la sfârșitul secolului al XVIII-lea* (Foto: 2003)

șionat pe actuala stradă Victor Vlad Delamarina. Este o clădire ridicată pe două nivele, cu o arhitectură simplă, dar ordonată, în cărămidă aparentă. Zona centrală, alcătuită din trei travee, în ușor rezalit, are la parter un pasaj către partea din spate a clădirii. În cele două corpuri, din dreapta și din stânga pasajului, existau patru garaje pentru adăpostirea utilajelor de intervenție. În momentul în care cazarma s-a mutat în actualul sediu de pe

Fig. 540. Lugoj (jud. Timiș). *Fosta cazarmă a pompierilor de pe strada Victor Vlad Delamarina* (Foto: 2013)

1783, care a mistuit o treime din Jimbolia și care i-a determinat pe credincioșii comunei să ridice protectorului pompierilor, „Sf. Florian”, o statuie, despre care se știe că în anul 1786 se afla în fața unei case care ulterior a servit ca azil de bătrâni. Cu ocazia supraetajării casei, statuia a fost mutată în locul în care se află și azi (Fig. 539). Data 1856 reprezintă, prin urmare, anul când statuia a fost strămutată în centru, în locul unei fântâni.

- Remiza formației de pompieri voluntari din localitatea **Lenauheim** a fost construită în anul 1924, când s-a constituit prima Asociație de Pompieri Voluntari din Tschatad, cum se numea localitatea inițial, cunoscând mai multe extinderi. În prezent are trei garaje, într-o construcție paralelă cu o stradă laterală.

Lugoj. În anul 1933 se înființează o formație de pompieri printr-un decret emis de Regele Carol II. Fosta cazarmă a func-

ționat pe strada Făgetului, s-a modificat folosința garajelor, în prelungirea cărora s-au construit diferite anexe, dar fără să acopere integral în fațadă urmele golurilor înalte anterioare (Fig. 540).

În clădirea Detașamentului de Pompieri Lugoj este adăpostită o pompă manuală montată pe trăsură hipo, o construcție tip „Timișoara”, foarte ase-

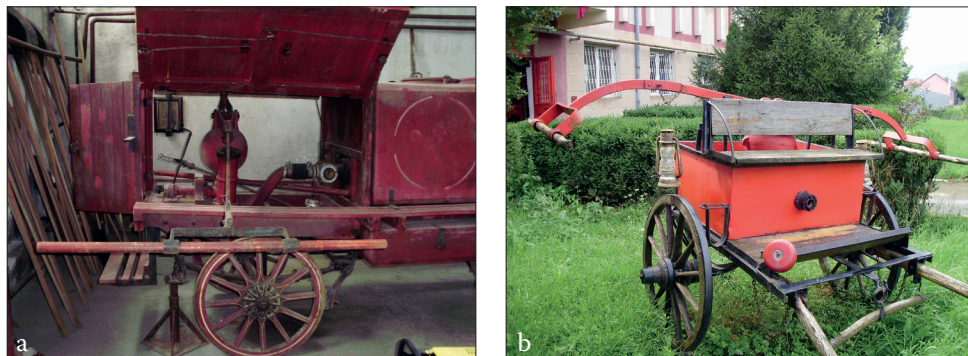

Fig. 541 a - b. Lugoj (jud. Timiș) . Atelaje vechi păstrate ca „piese de muzeu” la Detașamentul de Pompieri, a) Pompă tip „Timișoara” adusă de la Balinț; b) Pompă manuală cu balansier rabatabil, tip „Aiud” (Foto: Dorina Rusu, 2014)

mănătoare cu cea din Muzeul Apei din Cluj-Napoca și din Bârghiș (jud. Sibiu), adusă din comuna **Balinț** (Fig. 541 a).

Pe un spațiu verde în fața unității este expusă o pompă manuală tip „Aiud” (model 1957), cu două roți, trasă de un cal și cu balansier rabatabil (Fig. 541 b). Nu știm în ce măsură mecanismul de semnalizare sonoră montat pe șasiu, ce poate fi acționat cu piciorul prin apăsare pe un știft de către servanț, este original sau a fost aplicat ulterior (provenind de la un alt utilaj) (Fig. 541 c).

- **Recaș**. Asociația de Pompieri Voluntari din comuna Recaş s-a constituit în prima Adunare generală care s-a ținut în toamna anului 1879. Statutele Asociației au fost aprobate de Minister în 5 septembrie 1880. Primele ustensile, destul de rudimentare, au fost depozitate prima dată într-o casă particulară din piața centrală, dar, cu ajutorul unei donații în bani din partea împăratului Francisc Iosif, s-au putut achiziționa „ustensile” mai performante. Prima remiză, cu un etaj, având și un turn, s-a construit în apropierea nemijlocită a bisericii romano-catolice, înainte de anul 1908 (Fig. 542 a), pentru ca înainte de izbucnirea Primului Război Mondial formația de pompieri să beneficieze de un

Fig. 542 a – b. Recaş (jud. Timiș). a) Prima remiză a Asociației Pompierilor Voluntari din centrul comunei, a) Carte poștală ilustrată din jurul anului 1910; b) Turnul pompierilor construit în preajma Primului Război Mondial (Carte poștală ilustrată din jurul anului 1915)

turn nou, cu trei nivele, cu o platformă de observație enormă, prevăzută cu o balustradă metalică, și două remize (Fig. 542 b).

Fig. 543. Satu Nou (jud. Timiș). *Vechea remiză de pompieri, reconstruită pentru nevoile actuale* (Foto: Walther Konschitzki, 2014)

Satu Nou. Remiza de pompieri se află într-o clădire cu o arhitectură tipică pentru funcțiunea pe care o îndeplinește. Construcția este simplă. În corpul central, ridicat pe două nivele și cu acoperiș independent în patru ape, se află intrarea pietonală. În stânga acesteia se află spațiul pentru mașinile de intervenție, închis cu o poartă din lemn, iar în dreapta o anexă, adăugată mai târziu, pentru utilaje de gabarit redus. Deasupra corpului central se înalță construcția în lemn a foisorului de observație, modificat în timp, lăsându-se liberă doar deschiderea către stradă. Pe foisor s-a montat un sistem electric de alarmă (Fig. 543).

În afară de pompele manuale din dotarea fostelor Asociații și Formațiuni de Pompieri Voluntari prezentate mai sus, dintre care unele s-au folosit încă multă vreme, mai există astfel de bunuri de patrimoniu tehnic și în alte comune ale județului Timiș. Din surse sigure am aflat că se găsesc pompe manuale pe trăsuri hipo sau pe cărucioare cu două roți și sacale (cisterne de apă de diferite forme și capacități) în următoarele localități: **Cenad, Dumbrăvița, Foieni, Moșnița, Orțișoara, Saravale, Sânpetru German.**

***

În faza de pregătire pentru tipar al acestui volum am fost informat de existența altor atelaje pentru stingerea incendiilor în județul Bistrița-Năsăud, și anume în comuna **Dumitrița**, unde s-au păstrat două pompe manuale, printre care una tip TARNÓCZY, model 1892, expusă în fața Primăriei; **Ghinda**, în care remiza de pompieri a fost reclădită sub forma unei barăci în care este păstrat întregul inventar de atelaje și ustensile (inclusiv arhiva) al fostei Formațiuni de Pompieri Voluntari, din care face parte și singura pompă manuală tip C(onrad) D(ietrich) **MAGIRUS ULM** (model 1893) cunoscută până în prezent în România. La această firmă cu sediul la Ulm, s-au comandat de regulă scări culisante și extensibile rotative. Moda decorării spațiilor publice cu „antichități” reprezentate de pompele fostelor formațiuni de pompieri se întâlnește și la **Herina** sau **Șieu**, în timp de la sediul ISU (Bistrița) se păstrează alte atelaje vechi de pompieri, cum ar fi o pompă manuală tip WALZER (Budapesta) și un model tip KNAUST (Viena), cu valoare de unicat.